

Bela Mosia

ბელა მოსია

Shota Meskhia State Teaching University of Zugdidi

შოთა მესხიას ზუგდიდის სახელმწიფო სასწავლო უნივერსიტეტი

Georgia, Zugdidi

საქართველო, ზუგდიდი

Dragon Defender Saint George and World Experience

ვეშაპთან მებრძოლი წმინდა გიორგის კულტი და მსოფლიო გამოცდილება

Despite the fact that the topic of the cult of St. George fighting the dragon was discussed many times and by many scientists, we discuss the cult of St. George in the system of popular religion, church frescoes and icons, Georgian hagiography, hymnography and folklore. We will analyze its multifaceted form and meaning. The novelty of our research is the face of the dragon of Gveleti rock and the legend about its punishment by St. George. Particular importance is the petrification spell of the snake, which has survived to this day in Samegrelo, West Georgia.

Key words: Dragon, snake, petrified snake, petrify the snake

საკვანძო სიტყვები: დრაკონი, ვეშაპი, გაქვავებული გველები, გველის გაშემება

ვეშაპი, ვეშაპის მოკვლა, ვეშაპის მკვლელი გმირები ქართული მოთოლოგიის უძველესი მოტივია. აღნიშნული თემა მნიშვნელოვანია, იმდენად რამდენადაც მსოფლიო ფოლკლორისტიკის თანამედროვე კვლევებში განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს ვეშაპთმცოდნეობას როგორც ცალკე მიმართულებას¹. ვეშაპთან ბრძოლისა და მისი დამარცხების მოტივი კვინ ტუიტის შრომებში საკმაოდ ვრცლად და დეტალურადაა განხილული ქართულ მაგალითებზე დაყრდნობით. დრაკონის გამოსახულების მრავალფეროვნებასა და მნიშვნელობაზე მსჯელობს ქეთევან სიხარულიძე. ვეშაპი როგორც ამბივალენტური არსება ის იყო დაკავშირებული მიწასთან, ქვესკნელთან და ზეცასთანაც და ასევე ცეცხლის ბუნებასაც ატარებდა. მისი ქართული სახელწოდება გველშაპი მას გველსა და ვეშაპს ერთნაირად აკავშირებს. ის უკავშირდება წყალსაც და როგორც გარკვევით ჩანს, ის საკმაოდ ამბიციურად გამოიყურება უძველესი წარმოდგენებიდან მოყოლებული. მან ბევრი რამ იცის, შესაბამისად, მას ბევრი რამ შეუძლია.

ვეშაპი, დრაკონი ერთ-ერთი უძველესი მითოლოგიური ურჩხულია და დღესაც ცოცხალია. მესხიერებაში ისინი ისევე შემორჩა როგორც ჯადოქრობის ბრალდებები, ალბათ იმიტომ, რომ ისინი ბიბლიაშია ნახსენები. მათი წარმოდგენა დაკავშირებულია ბიბლიურ გამოსახულებასთან.

ვეშაპის, დრაკონის გამოსახულება ერთ-ერთი ყველაზე გავრცელებული მოვლენაა. არსებობს დრაკონების რამდენიმე გამოსახულება – ხანჯლით დაკბილული ქვეწარმავალი მხეცების სიმრავლით, დიდი ღამურის მსგავსი ფრთებით, შხამიანი ეკლებით, ბასრი კლანჭებითა და ცეცხლოვანი სუნთქვით. თითოეული მათგანი ინდივიდუალური ფანტაზიით არის შევსებული. ვეშა-

¹ <https://www.mythicaldragonlore.com/science-behind-mythical-dragons.html> სტატიების სერია (ხელმისაწვდომი 2024 წლის 18 აპრილი).

პის, დრაკონის გამოსახულებები საქართველოში სხვა დანარჩენისგან განსხვავდება. ის გვხვდება ცეცხლოვანი, გველეთის კლდეზე გაქვავებული, უმეტესად კი წმინდა გიორგის ხატებზე. ვეშაპის ქართული სიმბოლოები უმეტესად ბერძნულის მსგავსია, ძირითადად ის გველია, გრძელი კუდით, ერთი თავით, გაქვავებული, ცეცხლოვანი და ფაქტობრივად მუდმივად დამარცხებული.

დრაკონი შეიძლება იყოს ნებისმიერი გველი, განსხვავებები შეიძლება იყოს ამ არსებების ზომებში, ფორმებსა და შესაძლებლობებში, როგორც ისინი ჩანან მითებში, ლეგენდებსა და ზღაპრებში. ამრიგად, დრაკონი არის ორმაგი სიმბოლო, რომელსაც შეუძლია გამოხატოს სიკეთე ან ბოროტება, ახასიათებს ურთიერთობას ბუნებასა და კაცობრიობის ცივილიზებულ სამყაროს შორის, განასახიერებს როგორც შექმნის, ისე განადგურების სურვილს. მიიჩნევა, რომ ვეშაპის მკვლელ, დამარცხებელ გმირებს საფუძვლები ქრისტიანულ რელიგიაში აქვთ, თუმცა გველეთის კლდის გაქვავებული ვეშაპის ლეგენდა ბევრად უფრო ძველია.

წმინდა გიორგი მნიშვნელოვანია ქრისტიანული ეკლესიისთვის, როგორც მართლმადიდებლური, ასევე კათოლიკური, პროტესტანტული ეკლესიისთვის. გარდა ამისა, წმინდა გიორგის სიკვდილი და აღდგომა მოხსენიებულია მუსლიმთა წმინდა წიგნის, ყურანის კომენტარებშიც. საქართველოში ყველამ იცის წმინდა გიორგის ტროპარი – „ტყვეთა განმათავისუფლებლო და გლახაკთა ხელის აღმკრობელო, სნეულთა მკურნალო და მეფეთა უძლეველო წინამძღოლო, ღვაწლით შემოსილო დიდო მოწამეო გიორგი, ევედრე ქრისტესა ღმერთსა შეწყალებად სულთა ჩვენთათვის“.

წმინდა გიორგის კულტი საქართველოში IV საუკუნიდან იღებს სათავეს და ეს სულაც არ არის დამთხვევა. ქრისტიან წმინდანთა შორის განსაკუთრებული ადგილი უკავია წმინდა გიორგის. ამას მოწმობს ისიც, რომ საქართველოში ტაძრების უმეტესობა წმინდა გიორგის სახელზეა აგებული. როგორც ვახუშტი ბატონიშვილი აღნიშნავს, „არ არის გორაკი, მაღალი და დაბალი, სადაც არ დგას წმინდა გიორგის ეკლესია“. ეს ტაძრები აშენებულია ქალაქებში, სოფლებში, კლდეებზე, მთის მწვერვალებსა და ძნელად მისადგომ ადგილებში. ეკლესიები მოხატულია წმინდა გიორგის ცხოვრებისა და სასწაულების ამსახველი ფრესკებით. მოწამის მტკიცე თაყვანისცემას გამოხატავს ისიც, რომ ერთი გავრცელებულია სახელი – გიორგი. წმინდა გიორგი ეკლესიის ისტორიაში შევიდა, როგორც ძლევაძილი, ციური მხედარი. იგი ითვლება ცხენოსნების, ფერმერების, მწყემსებისა და მოგზაურების მფარველ წმინდანად. ხალხი ასევე ევედრება მას დემონური ძალებისგან განთავისუფლებას.

ჩვენს ქვეყანაში, სხვა მართლმადიდებლური ქვეყნებისგან განსხვავებით, გიორგობა წელიწადში ორჯერ – 23 ნოემბერს და 6 მაისს აღინიშნება. ამ დღეს ყველა მოქმედ ტაძარსა და მონასტერში მოწამის სახელზე ლიტურგიები აღევლინება. ქართული რელიგიური დღესასწაულების უმეტესობა წმინდა გიორგის სახელს უკავშირდება. გიორგობას საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში სხვადასხვა სახელწოდებით ატარებდნენ: ქართლში გერისთობას¹, უსანეთობას (არსებობს გადმოცემა უსანეთობის ირემზე)², ატოცობას³ (შვიდ წელიწადში ერთხელ ვეშაპი მოდის, შემოეხვევა

¹ სოფელ გერის წმინდა გიორგის სალოცავი ქართლში, ლიახვის ხეობაში, სოფელ გერში მდებარეობს და ერთ-ერთი უდიდესი სალოცავია საქართველოში. <http://www.ambioni.ge/geristoba> (ხელმისაწვდომი 2024 წლის 18 აპრილი)

² უსანეთობის ირემი – სოფელ მეჯვრისხევში უსანეთობის დღესასწაულზე ირემი მოდიოდა შესაწირავად. მნათე რქებზე ანთებულ სანთლებს და უმაგრებდა, მარილს აალოკინებდა, ტანზე ბეწვს შეუტრუსავდა და ეკლესიის გარშემო სამჯერ შემოატარებდა. ამის შემდეგ ირემი დაიჩოქებდა და თავს დასაკლავად გადახრიდა. მნათე დაკლავდა ირემს და მის ხორცს იქ მისულ მლოცველებს გაუნაწილებდა. <https://www.nplg.gov.ge/wikidict/index.php/%E1%83%A3%E1%83%A1%E1%83%90%E1%83%9C%E1%83%94%E1%83%97%E1%83%9D%E1%83%91%E1%83%98%E1%83%A1%E1%83%98%E1%83%A0%E1%83%94%E1%83%9B%E1%83%98> (ხელმისაწვდომი 2024 წლის 18 აპრილი)

³ წმინდა გიორგისთან დაკავშირებული რელიგიური დღესასწაული <http://www.nplg.gov.ge/gwdict/index.php?a=term&d=14&t=17491> (ხელმისაწვდომი 2024 წლის 18 აპრილი).

ტადარს კუდიტ პირში და როცა ხალხი შემოდის ტადარში, ის მათ გზას უხსნის) ეძახდნენ; კახეთში – ალავერდობა, თეთრი გიორგობა; სამეგრელოში – ილორობა და სხვა. გიორგობაზე ხალხი ეკლესიას სამჯერ თუ შვიდჯერ გარს შემოუვლის. გუნდი ქებას ასრულებს. თეთრ ხალათებში გამოწყობილი „ხატის მონები“, მძიმე ჯაჭვებით კისერზე, მუხლებზე დადიოდნენ ეკლესიაში და კედლებზე სანთლებს ანთებდნენ. კარის ზღურბლზე „ხატის მონა“ იწვა და ყველა, ვინც ტადარში შედიოდა, მას დააბიჯებდა. ლიტურგიის შემდეგ მსხვერპლშეწირულ პირუტყვსა და ფრინველს კლავდნენ, ტარდებოდა ვახშამი, რომელიც ხშირად რამდენიმე დღე გრძელდებოდა.

დღეს გორის მუნიციპალიტეტში, გორიჯვრის ტადარში, სასულიერო პირების წინააღმდეგობის მიუხედავად, ადგილობრივები ცხვრებსა და მამლებს სწირავენ. უნდა აღინიშნოს, რომ მსხვერპლშეწირვის ტრადიცია დაკავშირებულია წარმართობასთან და არა ქრისტიანულ რელიგიასთან, ისევე როგორც ეს კარგად ჩანს ზემოთჩამოთვლილ წმინდა გიორგისადმი მიძღვნილ არაერთ რელიგიურ რიტუალში.

საქართველოში წმინდა გიორგის თაყვანისცემა IV საუკუნის დასაწყისიდან დაიწყო. საქართველო, წმინდა გიორგის ქვეყანა, უძველესი დროიდან ასე იწოდებოდა. არსენ იყალთოელის თქმით, საქართველოს განმანათლებელი წმინდა ნინო დიდი მოწამის ბიძაშვილი იყო და ქართველმა ერმა მისგან შეიტყო წმინდა გიორგის წამების შესახებ. ლეგენდის თანახმად, სწორედ წმინდა ნინომ დააწესა ეს დღე დღესასწაულად.

წმინდა გიორგის სახელზე არაერთი სასწაულმოქმედი ხატია შექმნილი, რომლებსაც სიმბოლური მნიშვნელობა აქვს. ცხენზე ამხედრებული წმინდა გიორგი, დრაკონის შუბით მოკვლა – წარმოადგენს გამარჯვებას ბოროტებაზე. საქართველოში მრავალი ლეგენდა მოგვითხრობს, რომ წმინდანი ხშირად ეხმარებოდა ქართველ ჯარს მრავალრიცხოვან მტერთან ბრძოლაში, მათ შორის დიდგორის ბრძოლაში. წმინდა გიორგი ქართველ მეფეთა, ბაგრატიონთა დინასტიის გერბზე იყო გამოსახული, როგორც დრაკონის მკვლელი. ის არის ერთიანი საქართველოს სიმბოლო, განსახიერება და მფარველი. წმინდა გიორგი საქართველოს გერბის მთავარი ფიგურაა და ჰერალდიკასა და ვექსილოლოგიაში სიმბოლურად თეთრ ფონზე წითელი მართკუთხა ჯვრით არის გამოსახული.

ვეშაპის, დრაკონის შესახებ კვლევას მხოლოდ მაშინ აქვს მნიშვნელობა თუ მას დავიწყებთ არგონავტების მითიდან. არგონავტების მითი არის ბერძნული მითოლოგიის ერთ-ერთი მთავარი მნიშვნელობის ისევე როგორც მითები სამყაროს შექმნის, ღმერთების წარმოშობის, ზეციური ძალა-უფლებისთვის ბრძოლის, დიდ გამირებთან, ტროასა და თებეს ომებთან ერთად. არგონავტების მითის ციკლი უნდა ეფუძნებოდეს იმ შორეული დროის მეზღვაურების საშინელებათა შთაბეჭდილებებს, როდესაც ადამიანი ჯერ კიდევ სწავლობდა არც თუ ისე სრულყოფილი ზღვის გემის მართვას, წყალქვეშა რიფებს, ქარიშხალს, "მომრავ" კლდეებსა და დაუოკებელი დინებებს, რომლებიც მას ზებუნებრივი ძალების გამოვლინებად ეჩვენებოდა. არგონავტების მოგზაურობის მთავარი მიზანი იყო დიდი განძი „ოქროს საწმისის“ სახით. ეს ყველაფერი მოხდა ძვ.წ. XIII საუკუნის მეორე ნახევარში, რადგან უკვე ვხვდებით ამ ლაშქრობის მონაწილეთა დიდი ნაწილის შვილებს ტროას ომში, რომელიც სავარაუდოდ ძვ.წ. დაიწყო XIII-XII საუკუნეების მიჯნაზე. თუ დიდ მწერალს ხორხე ლუის ბორხესს ვენდობით, არგონავტების მითმა წარმოშვა მსოფლიო ლიტერატურის ოთხი მთავარი მოთხრობიდან ერთ-ერთი, განძის ნადირობა (დანარჩენი სამი არის ალყაში მოქცეული ქალაქი, სახლში დაბრუნება და თვითმკვლელობა. ღმერთი).

არგონავტებმა გემზე შეიარაღებული დარჩენა გადაწყვიტეს, ხოლო იასონი ფრიქსოსის ვაჟებთან და ორ მეზღვაურთან, ტელამონთან და აუგეასთან ერთად აიეტის სასახლისკენ გაემართა, რათა გაერკვია, დათმობდა თუ არა აიეტი ოქროს საწმისს. მათ გაიარეს კირკაიონის ხეობა და მალე მიაღწიეს აეტიუსის სასახლეს, რომელიც გარშემორტყმული იყო ფართო კარიბჭით შემკული კედლით. იასონმა და მისმა ამხანაგებმა ჯერ ქალკიოპე გაიცნეს, შემდეგ კი თავად აიეტიუსი და მისი ცოლი. მედეაც აქ იყო. ამასობაში ეროსმა დედის, აფროდიტესა და ჰერას დავალება შეასრულა და მედეას ისარი ესროლა.

მედეას საოცარი გატაცება ჰქონდა იასონის მიმართ. შვილიშვილებმა უთხრეს აიეტს მინი-ანებისგან მიღებული დახმარების შესახებ და ასევე იასონისა და არგონავტების მოსვლის მიზეზი. აიეტეს განრისხდა ამ განზრახვით, მაგრამ დაჰპირდა იასონს ოქროს საწმისის მიცემას, თუ დაარწმუნებდა მეფეს მის სიმამაცესა და ძალაში და გააკეთებდა იმას, რასაც აიეტესი ზოგჯერ საკუთარი ხელით აკეთებდა. იასონს დაევალა შემდეგი დავალება: მას უნდა შეეპყრო ჰეფესტოსის მიერ გამოჭედილი ბრინჯაოს ცეცხლმოკიდებული ხარები და არესის მინდვრები გადაეხვნა და დრაკონის კბილები დაეთესა. მერე იქიდან გამოსულ შეიარაღებულ მეომრებს უნდა დაემარცხებინა და ეს ყველაფერი უნდა მოესწრო ერთ დღეში.

მედეა და იასონი შეხვდნენ ჰეკატეს ტამარში. იასონი მიხვდა, რომ ქალწული ღვთაებრივი გრძნობით იყო აღძრული და შეეცადა საგანგაშო სიტყვებით აეხსნა, თუ რამდენად მნიშვნელოვანი იყო მისთვის კოლხის ასულის დახმარება. მედეამ იასონს წამალი მისცა და უთხრა, როგორ გამოეყენებინა. ქალის მშვენიერებამ და მისადმი გამოვლენილმა კეთილგანწყობამ მოხიბლა იასონი და მედეას მიმართ ძლიერი სურვილი აღუძრა. მან პირობა დაუდო კოლხის ასულს, რომ თუ ყველაფერი კარგად იქნება, მედეას სამშობლოში წაიყვანდა და ცოლად მოიყვანდა.

იასონმა ყველაფერი ისე გააკეთა, როგორც მედეამ უთხრა. აიეტმა აიღო დრაკონის კბილები დასათესად და შუალამისას თაფლით დაფარული ჰეკატეს მისცა. ქალღმერთმა შეისმინა ვედრება. დილაადრიან იასონმა წამალი სცხო სხეულსა და იარაღსაც. არგონავტები დიდი სისწრაფით მიცურავდნენ „არგოსთან“ არესის ხეობისკენ. აქ შეიკრიბნენ კოლხები და აიეტიც მოვიდა თავისი ბრწყინვალე ეტლით, საბრძოლო აღკაზმულობით. იასონი ამოცანის შესასრულებლად გაემართა, მივიდა ხარების თავხედურ უღელთან, გუთანთან და ანდამატის გუთანთან.

ორი ცეცხლმოკიდებული ხარი ადგა მიწიდან. მათ მიერ გასროლილმა ცეცხლმა არაფერი მოუტანა ჯეოსონს. დაიმორჩილა ისინი და უღელში შეჰყარა ისინი. მთელი მინდორი გააშენა და დრაკონის კბილები დათესა. მათგან გამოვიდნენ თავიდან ფეხებამდე შეიარაღებული გოლიათები. იასონმა მათ ქვა ესროლა, ისინი გარს შემოეხვივნენ ქვას და დაიწყეს ბრძოლა. იასონმა ისარგებლა ამით, შეუერთდა მათ და ყველა დახოცა. მიუხედავად იმისა, რომ დავალება შესრულდა, აიეტმა მაინც არ დათმო საწმისი და ახალი ხრიკი მოიფიქრა. ჰერამ მედეას გულში საოცარი შიში ჩაუნერგა. იმ ღამეს მივიდა არგონავტებთან და შეატყობინა, რომ მეფე მის და მინიონების მოკვლას აპირებდა. არგონავტებს გაქცევა მოუწიათ. იასონმა ზევსს შეჰფიცა, რომ ცოლად მედეას შეირთავდა. ამის შემდეგ, არგოსის რჩევით, მედეამ იასონი მიიყვანა არესის ხეობაში, სადაც ოქროს საწმისი ეკიდა დიდ მუხაზე, რომელსაც ურჩხული დრაკონი იცავდა. გველეშაპმა რომ დაინახა, საშინელი ხმით მთელი კოლხეთი შეაირყია. სენსაციურმა მედეამ დრაკონი ჯადოსნური გალობითა და წამლის წვეთებით დააძინა. იასონმა საწმისი მოიპარა და არგონავტებმა მაშინვე დატოვეს ადგილი.

ცნობილი არგონავტების მითის ეს ვრცელი ვერსია ჩვენთვის საინტერესოა კბილების დათესვის, მისგან ამოზრდილი მეომრებისა და მედეას მიერ გრძნეული გალობითა და წამლის ჰკურებით ვეშაპის დაძინების სიუჟეტების მიხედვით. ქართულ მასალებზე დაყრდნობით აღნიშნული მოტივების გარშემო ვაწარმოეთ კვლევა-ძიება.

კბილების დათესვისა და მისგან ამოზრდილი მეომრების შესახებ ვერსია ქართულში ვერ დასტურდება, მხოლოდ სამეგრელოში უყრიან სახლის სხვენზე თავგებს ბავშვების გამოცვლილ კბილებს თხოვნით, ამოღებულ ადგილას ახალი და თავგის კბილივით გამძლე ამოვიდეს. კბილის სხვენზე აგდების რიტუალს კი ლექსად ფორმირებული ტექსტი ახლავს: „ჭუკ მაჭუკელაია, ჩქიმ ჩიჩიე კიბირ სი ქოულუდას, სკან ჯგირ კიბირ მა ქომუჩი“ = „თავგო, თავუნია, ჩემი წამხდარი კბილი შენ წაიღე, შენი კარგი მე მომეცი“. მედეას მიერ გრძნეული გალობა და წამლის ჰკურებით ვეშაპის დაძინების მოტივი, როგორც არქაული და უძველესი, დღემდე გვაქვს გველის გაშემშების შელოცვებში, რომელსაც დღესაც იყენებენ რაჭაში, სამეგრელოში. შელოცვები უკვე სოციალური ქსელები-

თავ ვრცელდება და ხელმისაწვდომია მისი არა ერთი ვარიანტი¹. მას შეუძლია დროებით გველის მოდუნება, გაშეშება და არა მოკვდინება. მსგავსი შელოცვები დასავლეთ საქართველოში ბევრგან გვხვდება: კი-კი, კი-კი, კიბანახი, აჩანახი, ბაჩანახი, გველო შენ გამორაკრავდი თხილის ჯოხივით გაშეშდი“ (რაჭაში). „არისუ მარისუ სარია სარისუ, ბერწული დო ლაკარტია, ოდგიში, ოდგიშ, გვერს მეტახი ოჭიში“; „ალე, მალე, სალე, მალე სალე მაკუდელოა, გვერი ჭიჭე, გვერი დიდი, გვერი ართი-ანიშ ზომა, არიქა ოდგიში, ოდგიში, გვერს მეტახი ოჭიში“ (სამეგრელოში). გაშეშებული გველის მოტივზე ქართულ ფოლკლორში მსჯელობა ჩემ მიერ ადრეც ყოფილა გვლვეთის კლდის გარშემო არსებული ლეგენდის კვლევისას².

ვეშაპებს, გველებს, უჩხულს, დრაკონს საერთო მითოლოგიური სფეროვლი აქვთ და ის შესაძლოა გველის სახით ყოფილიყო. ისინი განსახიერებდნენ მიწას, ქვესკნელს, როგორც დიდი თევზი ასევე წყალს (ზღვა, ოკეანე, მდინარე), წყლის ბატონებს, წყლის სტიქიას, ასევე ზეცასაც ფრინველივით, მას ცეცხლის ბუნებაც აქვს. გამომდინარე იქიდან, რომ ის ამდენ სამყაროს უკავშირდება, მან ბევრიც იცის. ისინი მთის, კლდის ბინადრები არიან, რაც მათ სინკრეტულობას უსვამს ხაზს. აქედან მოდის მისი მიწისა და ცის შუამავლის ბუნებაც. იმდენად რამდენადაც ვეშაპი წყლის პატრონია და წყალი სიცოცხლესთან ასოცირდება, ვეშაპიც ნაყოფიერების სიმბოლოა. ვეშაპი, როგორც ყველა სხვა უძველესი არსება, როგორცაა მოსტრები, გიგანტები, განძის მფლობელია. გველებს დღემდე სამეგრელოში ეზოში არ კლავენ, განძისა და ბედნიერების ნიშანი რომ არ აღიკვეთოს ოჯახში. გველები მიწაში დამარხულ ნაწილიან გმირებს ნაწილს ამოულოკავენ და ამის შემდეგ თვითონ ხდებიან განძის, ბედნიერების მფლობელები. ამდენად ეზოში მათი მოკვდა ბედნიერების აღმოფხვრას გულისხმობს. ვეშაპის მიერ შთანთქმული გმირები მის მუცელში განახლებიან, გადიან ინიციაციის გზას და თვითონ ამარცხებენ ვეშაპებს. ვეშაპის მუცელში გმირები იძენენ მის ძალასა და ცოდნას. გველის მჭამელი მინდიაც გველის ხორცის ჭამით სიბრძნეს ეზიარება. ბნელი ძალა და მავნე თვისებები მას მოგვიანებით უნდა შეეძინა. სწორედ აქედან ვეშაპების დამმარცხებელი გმირებიც გვიანდელია. განსაკუთრებული როლი ვეშაპის, გველვეშაპის გამოსახულებებში ქრისტიანობამ ითამაშა.

ვეშაპის გამოსახულების შესახებ ქართულ მითოლოგიაში ვრცელი მსჯელობის მერე ქეთევან სიხარულიძე ასკვნის: „ქართული ფოლკლორის მიხედვით შეგვიძლია დასკვნამდე მივიდეთ რომ გველვეშაპი მნიშვნელოვანი პერსონაჟი იყო ქართულ მითოლოგიაში, რომელიც განასახიერებდა სიბრძნესა და ნაყოფიერებას. ის მონაწილეობს ინიციაციის საიდუმლო რიტუალებში, გმირი მის მუცელში განახლდება. დრაკონის ქვის ქანდაკებები, რომლებიც აღმოჩენილია კავკასიის ტერიტორიაზე, არის დასტური მისი ამ კულტისა შორეულ წარსულში. მოგვიანებით დრაკონმა მიიღო ბოროტი არსის სახე. ის იწვევს გვალვას, იპარავს პირუტყვს, მალავს წყალს და იწვევს უნაყოფობას. მას დაამარცხებს გმირი, რომელიც შთანთქა დრაკონმა და მის მიერ იყო გაძლიერებული. დრაკონი შეიძლება მოკლას მხოლოდ მის წიაღში გაზრდილმა გმირმა. ეს სიუჟეტი გახდა მოგვიანებით საფუძველი დრაკონის / გველის მეზომოლი გმირების სიუჟეტის. მეზომოლთა შორის არის ხარი, რომელიც ჭექა-ქუხილის ღმერთის ერთ-ერთი ჰიპოსტასია. ეს ელემენტები ქართულ ნარატივებში გვხვდება. ეს გადმოცემები ჩანასახია უძველესი მითოლოგიური სისტემის, სადაც დრაკონის საკრალური სახეს ცენტრალური ადგილი ეკავა“ (სიხარულიძე 2017, გვ. 57).

ამდენად, საქართველოს ტერიტორიაზე დღემდე შემორჩენილი გველის გაქვავების, გაშეშების სიუჟეტები, შელოცვებისა და გადმოცემების უძველესი ნიმუშები ცხადყოფენ ბერძნული მედეას გარშემო გავრცელებული უძველესი პერძნული ეპოპეის გმირები კოლხური ძირების მატარებე-

¹ <https://ucnauri.com/38305/%E1%83%92%E1%83%95%E1%83%94%E1%83%9A%E1%83%98%E1%83%A1-%E1%83%A8%E1%83%94%E1%83%9A%E1%83%9D%E1%83%AA%E1%83%95%E1%83%90/> (ხელმისაწვდომი 22 აპრილი, 2024 წელი).

² ბელა მოსია, გაქვავებული გველის მოტივი ქართულ ფოლკლორში, ქართული ფოლკლორი 8 (XXIV), თბ. 2016, გვ. 81-87)

ლია. კოლხი ქალის ტრაგიკული ისტორიის ნაშთები დღემდე გვრჩება ჩვენი ყოფა-ცხოვრების ელემენტებში. გველის გაშეშების არა ერთი შელოცვისა და კბილების დათესვის ფრაგმენტული მოტივის სახით წეს-ჩვეულებაში. ფაქტია და ეჭვს არ იწვევს, რომ ქართული გენიალური წარსული ბევრჯერ იქნება ჩვენი მომავლის საწინდარი.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- ბერძენიშნილი ლ. (2022). მედეა, მედეასა და არგონავტების მითებისადმი მიძღვნილი ტრაგედიები, პოემები, ოდები და ფრაგმენტები, თბილისი.
- მოსია ბ. (2016). გაქვავებული გველის მოტივი ქართულ ფოლკლორში, ქართული ფოლკლორი 8 (XXIV), თბილისი.
- Kirby-Hirst, M. (UNISA) (2010). DRAGONOLOGY: THE IDEA OF THE DRAGON AMONG THE GREEKS AND THE ZULU <http://akroterion.journals.ac.za/>, 75-86.
- Sikharulidze, K. (2017). Image of Dragon in Georgian Mythology (ვეშაპის გამოსახულება ქართულ მითოლოგიაში). Journal in Humanities; ISSN: 2298-0245; e-ISSN: 2346-8289; Volume 6, Issue 2, 55-57.

References:

- Berdzenishnili L. (2022). Medea, medeasa da argonavt'ebis mitebisadmi midzghvnili t'ragediebi, p'oemebi, odebi da pragment'eb. [Medea, Tragedies, Poems, Odes and Fragments Dedicated to Medea and the Myths of the Argonauts]. Tbilisi.
- Kirby-Hirst, M. (UNISA) (2010). DRAGONOLOGY: THE IDEA OF THE DRAGON AMONG THE GREEKS AND THE ZULU <http://akroterion.journals.ac.za/>, 75-86.
- Mosia B. (2016). Gakvavebuli gvelis mot'ivi kartul polk'lorshi. Kartuli polk'lori 8 (XXIV). [The Motif of the Petrified Snake in Georgian Folklore, Georgian Folklore 8 (XXIV)]. Tbilisi.
- Sikharulidze, K. (2017). Image of Dragon in Georgian Mythology (ვეშაპის გამოსახულება ქართულ მითოლოგიაში). Journal in Humanities; ISSN: 2298-0245; e-ISSN: 2346-8289; Volume 6, Issue 2, 55-57.